

Voľby 2016 v Košiciach: priestorová analýza¹

Daniel Kerekes²

Katedra politológie, Fakulta sociálnych štúdií Masarykova univerzita, Brno

The 2016 General Election in the City of Kosice: A Spatial Analysis. The goal of the article is to describe spatial patterns of the 2016 general election voting support on the administrative territory of the city of Kosice. The analysis contains parties that exceeded 0.05 threshold at the national level. The description identifies each party's territory of voting support, territory of stable voting support (2010 – 2016), and spatial variance. The explanation is based on compositional approach using the Lipset-Rokkan model. The only core-periphery cleavage is markedly present in voting behaviour of Kosice inhabitants. The analysis also shows distinctions in voting support among different parts of the city. Sociológia 2018, Vol. 50 (No. 1: 31-56)

Key words: Election; spatial; cleavages; urban; voting support

Úvod

Uplynulé parlamentné voľby na Slovensku boli prekvapením nie len pre verejnosť, ale aj pre spoločensko-vednú obec. Stranícky systém bol výrazne otrásený. Do parlamentu sa prebojovalo celkom osem subjektov, z toho tri prvýkrát a jeden po štvorročnej prestávke. Na druhej strane, päťpercentné kvórum neprekročila tradičná SDKÚ-DS a prekvapivo ani jedna z najstabilnejších strán slovenského straníckeho systému – Kresťanskodemokratické hnutie.

Predmetné voľby s náskokom vyhrala strana Smer-SD s 28,28%, nasledovala SaS s 12,1%, koalícia OĽaNO-NOVA s 11,02%, SNS s 8,64%, Kotlebova Ľudová strana s 8,04%, Sme rodina s 6,62%, MOST-HÍD s 6,5% a osmičku postupujúcich strán uzavrela Siet' s 5,6%. Na území Košíc dopadli voľby citeľne odlišne. Smer-SD dominoval s 21,6%, s podstatne menším odstupom oproti celonárodným výsledkom nasledovala SaS s 16,54%, OĽaNO-NOVA získala 14,93%, Siet' 8,11%, Sme rodina 8,04%, MOST-HÍD 6,92%, ĽSNS 6,8%, SNS 5,78% a viac ako päť percent (5,3%) získalo aj KDH.

Cieľom tohto článku je analyzovať priestorové vzorce volebného správania na území druhého najväčšieho mesta Slovenska. Článok sa snaží odpovedať na nasledovné otázky:

- (a) Kde sa v priestore Košíc nachádza územie volebnej a supervolebnej podpory skúmaných strán?
- (b) Kde sa v priestore Košíc nachádza územie stabilnej volebnej a supervolebnej podpory (2010 – 2016) strán Smer-SD, SaS a MOST-HÍD?

¹ Text bol spracovaný v rámci projektu špecifického výskumu Katedry politológie FSS MU „Aktuální problémy politologického výzkumu III.“. (kód MUNI/A/1159/2016)

² Korešpondencia: Ing. Mgr. Daniel Kerekes, Katedra politológie, Fakulta sociálnych štúdií MU, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika. E-mail: kerekes@mail.muni.cz

- (c) Ako na území Košíc súvisí priestorové rozloženie volebnej podpory skúmaných strán s priestorovým rozložením socio-demografických charakteristík?
- (d) Ktoré priestorové premenné najlepšie vysvetľujú priestorovú podporu skúmaných subjektov?

Volebná geografia a Slovensko

Volebná geografia predstavuje inter-odborovú disciplínu, ktorá prepája poznatky z humánnych vied (politológia a sociológia) s poznatkami vied prírodných (geografia). Jej počiatky siahajú na začiatok 20. storočia, k dielu Andrého Siegfrieda (1913). Išlo o prvú snahu zachytiť volebné výsledky do mapy a následne ich porovnať s inými geograficky zachytiteľnými kategóriami.

Až do šesťdesiatych rokov sa volebno-geografické práce objavovali skôr sporadicky. Rozvoj kvantitatívnych metód a štatistiky v druhej polovici minulého storočia znamenal pre disciplínu značný rozmach. Dobové práce boli charakteristické predovšetkým prílišným pozitivizmom, deskriptívnosťou či empirickosťou. (Warf – Leib 2011) Na tejto kritike sa zároveň volebná geografia začala štiepiť na dva hlavné metodologické prístupy, ktoré Thrift (1983) vymedzil ako kompozitný a kontextuálny.

Kompozitný prístup predpokladá, že voličské rozhodovanie je ovplyvnené predovšetkým sociálnou kompozíciou voliča. Priestorovú variabilitu volebnej podpory tak možno vysvetliť geografiou sociálnych skupín. Na druhej strane stojí prístup kontextuálny, ktorý kladie dôraz na kontext, v ktorom volič žije. Skrátka, susedstvo či lokálne problémy ovplyvňujú voličské rozhodovanie viac, ako jeho spoločenská kompozícia. Kontextuálny prístup tak kladie veľký dôraz na geografický kontext a využíva, na rozdiel od kompozitného prístupu, kvalitatívne metódy.

Oblasti, ktorým sa volebná geografia posledné desaťročia venuje, rozdeľujú Leib a Quinton (2011) do štyroch tematických skupín. Najväčšiu tvoria volebné štúdie (súvis priestorovej variability volebnej podpory s kompozitnými alebo kontextuálnymi faktormi), ďalej ide o volebné systémy (vplyv na výsledky volieb z geografickej perspektívy), distrikting (problematika „kreslenia“ volebných obvodov a vplyv na výsledky) a najmenšiu skupinu tvoria vyučovacie metódy (metodika vyučovania volebno-geografických predmetov).

Na Slovensku sa disciplína začala rozvíjať až s príchodom demokratických volieb na začiatku deväťdesiatych rokov. Hoci sa „pod Tatrami“ disciplína neteší veľkej popularite, vzorce slovenského volebného správania sú zmapované vcelku vyčerpávajúco. Možno spomenúť napríklad práce Krivého et al. (1996), Madleňáka (2011) či Pinka et al. (2012). Tieto štúdie, ktoré boli založené na kompozitnom prístupe, ukazujú, že priestorovú variabilitu podpory jednotlivých subjektov možno vysvetľovať nie len ekonomickou štruktúrou obyvateľstva, ale aj jeho religiozitou a národnostnou heterogennosťou.

V disciplíne prevažuje skúmanie území, ktoré sa zhodujú s hranicami národných štátov, príp. skúmanie špecifických regiónov. Skúmanie mesta ako volebno-geografického územného prípadu je skôr výnimočné. Nie je tomu inak ani v domácej volebnej geografii. Do mnohých prác skúmajúcich rozsiahlejšie územia mesto vstupuje maximálne len ako homogénna analytická jednotka, bez ohľadu na jeho vnútornú sociálnu heterogenitu.

Hoci sa mesto vo volebno-geografickom výskume vyskytuje len zriedkavo, prvé štúdie sa objavili už v šesťdesiatych rokoch. Cox (1968) skúmal vplyv dobového masového suburbanizačného trendu na premenu priestorových vzorcov volebného správania Londýňanov. Z novších prác možno spomenúť Hodge a Staeheli (1992), v ktorej autori skúmajú vplyv spoločenských vzťahov v meste na priestorové vzorce správania na prípadovej štúdii King County v štáte Washington. Rallings et al. (2004) sa zaoberali problematikou „prekresľovania“ volebných obvodov pre komunálne voľby v Londýne. Brown et al. (2005) venovali svoju štúdiu prípadu mesta Tacoma v štáte Washington na kontexte vzťahu práv sexuálnych menšín a volebných výstupov. Borisjuk et al. (2007) vysvetľovali volebnú podporu menšinových strán v Londýne práve náboženským a etnickou štruktúrou obyvateľov.

V stredoeurópskom prostredí zase existuje volebný atlas Varšavy mapujúci parlamentné voľby v rokoch 1991 a 1993. (Węclawowicz et al. 1993) V českom prostredí možno spomenúť prácu Kylouška et al. (2007) mapujúcu historické premeny volebnej mapy Brna, príp. niektoré diplomové práce venované Prahe (napr. Škorpil 2008; Ondroušek 2013) a Brnu. (Lang 2016)

Na Slovensku existujú celkom dva texty, ktorých objektom skúmania je mesto. Ide o kapitolu Bahnu a Maja (2012), ktorá analyzuje Bratislavu a vysvetľuje variabilitu volebnej podpory socio-ekonomickými charakteristikami jej obyvateľov. Druhým je diplomová práca (Kerekes 2016) mapujúca Košice z hľadiska parlamentných volieb 2012 a prezidentských volieb 2014. Na území Košíc sa ukázali obdobné priestorové vzorce ako na národnej úrovni – súvislosť s religiozitou a etnicitou obyvateľstva a ich ekonomickým statusom. Týmto spôsobom sa podarilo vysvetliť podporu strán MOST-HÍD, SMK-MKP, KDH, SaS, čiastočne SDKU-DS a Smer-SD. Naopak, SNS sa vysvetliť nepodarilo.

Mesto Košice

Košice sú druhé najväčšie mesto Slovenskej republiky a podľa údajov zo Štatistického úradu v ňom žije okolo 240 tisíc obyvateľov³. Vo svojich administratívnych hraniciach má mesto podľa údajov na webovom sídle rozlohu 244 km², s hustotou osídlenia 964 osôb na km².

³ Podľa SODB 2001: 236 093, SODB 2011: 240 688.

Prvá písomná zmienka o meste sa datuje do dvanásteho storočia, avšak jeho história je o niečo staršia. Mesto si relatívne rýchlo vybudovalo pozíciu metropoly v regióne. Počas svojho vývoja bolo domovom štyroch národnosti: Maďarov, Slovákov, Nemcov a Židov. Maďari pritom dlhodobo tvorili v meste výraznú väčšinu. (Kiadó 2003)

Jazyková a národnostná situácia sa začala zreteľne premieňať v dvadsiatom storočí. So vznikom Československa po prvej svetovej vojne začala v meste pomaly rásť slovenská komunita. Taktiež pribúdalo české obyvateľstvo, ktoré nahrádzalo verejno-správne pozície po prechode z budapeštianskej správy na pražskú. Tesne po vojne však pozícia Košíc ako československého mesta nebola úplne stabilná. Autonomistické a pro-maďarské snahy sa objavili už tesne po vyhlásení Československa. V decembri roku 1918 bola v Košiciach vyhlásená takzvaná Východoslovenská republika, ktorá proklamovala nezávislosť od Československa a spojenie s Maďarskom. Tieto snahy boli na konci roka utlmené medzinárodným vývojom a tiež získaním správy nad mestom pomocou československej armády. (Z histórie Košíc 2015)

Nad Košicami stratili československé úrady opäť kontrolu v novembri 1939. Po takzvanej Viedenskej arbitráži bolo južné územie Slovenska, vrátane mesta Košice, odstúpené v prospech Maďarského kráľovstva. Tento stav trval až do konca druhej svetovej vojny.

V roku 1945 v Košiciach začala tzv. Košickým vládny program nová epocha nie len v dejinách mesta, ale aj v národných dejinách. Program naštartoval proces obnovy Československa a transformácie politického režimu.

Minulý režim prial rozvoju a rastu mesta. S rozvojom banského a železiarskeho priemyslu sa mesto stalo migračným centrom v regióne. Masívna socialistická bytová výstavba tiež priala populačnému nárastu. (Z histórie Košíc 2015) Datujú sa aj kuriózne situácie, kedy základné školy museli vyučovať na dve smeny. Táto migračná a populačná vlna citeľne zmenila národnostnú štruktúru východoslovenskej metropoly. Z prevažne maďarsky hovoriaceho mesta sa v priebehu niekoľkých desiatok rokov stalo mesto, v ktorom je maďarčinu počuť len sporadicky. Napriek tomu je v meste prítomná významná maďarská národnostná a jazyková menšina⁴.

Súčasnú Košice majú 22 mestských častí. Okrem pôvodného mesta (mestské časti Staré Mesto, Západ, Juh či Sever), pre ktoré je typická mestská zástavba, sú súčasťou mesta aj predmestské oblasti pripojené k mestu v 60. a 70. rokoch s prevažujúcou zástavbou rodinných domov (mestské časti Kavečany, Ťahanovce, Myslava, Vyšné Opátske, Košická Nová Ves, Lorinčík, Poľov, Barca, Šebastovce, Krásna, Džungľa, Pereš a Šaca). V neposlednom

⁴ K maďarskej národnosti sa v SODB 2011 hlásilo približne 2,6% obyvateľov Košíc a 2,5% uviedlo, že v domácnosti používajú maďarský jazyk. Je však možné sa dôvodne domnievať, že tento podiel je vyšší.

rade Košice tvoria aj relatívne moderné sídliská s prevahou čínžovej panelovej zástavby (mestské časti Sídliisko Ťahanovce, Sídliisko Dargovských Hrdinov (alebo Furča), Sídliisko KVP, Luník IX a Sídliisko Nad Jazerom).

Teoretické predpoklady a metodika skúmania

Predkladaný článok pristupuje k skúmaniu kompozitným prístupom s aplikáciou teórie konfliktných línií. Využívanie tzv. Lipset-Rokkan modelu vo volebnej geografii má pomerne dlhú tradíciu, hoci model nebol primárne určený na tieto účely. Rámec pre takýto prístup poskytl Taylor a Johnston (1979), kedy takzvaný kompozitný prístup opreli o sociálnu teóriu. Kompozitný prístup a vôbec volebná geografia bola dovtedy kritizovaná za nedostatočné teoretické vysvetlenie pozorovaných javov.

Teória konfliktných línií, zjednodušene povedané, vysvetľuje vznik štátov a politických strán pomocou dvoch historických procesov, národnej a priemyselnej revolúcie. Oba procesy mali tiež priestorovú dimenziu. Národná revolúcia, ktorá znamenala boj o podobu štátu, vytvorila v spoločnosti štiepenie medzi zástancami sekularizácie a podporovateľmi silnej role cirkvi v štáte (známa ako cirkev-štát) a štiepenie medzi centrom štátu a jeho perifériou (centrum-periféria). Priemyselná revolúcia premenila charakter mestských sídel, ktoré sa stali priemyselnými centrami, pričom vidiek si zachoval agrárny charakter. To viedlo k štiepeniu spoločnosti na líniu mesto-vidiek. Priemyselná revolúcia ďalej rozdelila spoločnosť na triedu bohatšiu – vlastníkov výrobných prostriedkov a triedu pracujúcich (vlastníci-pracujúci), čo sa pretavilo do dnes známej línie pravica-ľavica. (Lipset – Rokkan 1967; Hloušek – Kopeček 2004; Johnson 2014)

Lipset a Rokkan (1967) tvrdia, že spoločensko-politické štiepenie „zamrzlo“ a vo svojej podobe pretrvalo až do šesťdesiatych rokov. Voliči v jednotlivých sociálnych skupinách boli naviazaní na tie politické subjekty, ktoré reprezentovali danú sociálnu skupinu. Možno tak predpokladať, že priestorovú variáciu podpory politických strán môže vysvetliť variácia prítomnosti jednotlivých sociálnych skupín. Takýto predpoklad možno podporiť tiež teóriou racionálneho rozhodovania voličov. Podľa Downs (1957) je volič racionálny a pri voľbe sa snaží maximalizovať vlastný úžitok. Z tohto dôvodu volí stranu, ktorá najlepšie reprezentuje jeho postoje a potreby. Práve tie je možné odhadovať podľa socio-ekonomickej charakteristiky voliča.

Problematickým aspektom aplikácie teórie konfliktných línií na volebno-geografický výskum na Slovensku je skutočnosť, že teória bola rozvinutá prevažne pre západné štáty. Ďalším problém je tiež prerušená kontinuita stranického systému v rokoch 1938 až 1989. Hloušek a Kopeček (2004) vo svojich úvahách o aplikovateľnosti teórie na post-komunistické krajiny dochádzajú k záveru, že teóriu možno na tieto krajiny uplatniť. Je však podľa

nich nutné brať v úvahu špecifický kontext regiónu. Zdôrazňujú, že ide skôr o politické štiepenie, než spoločenské a poukazujú na skutočnosť, že niektoré línie môžu mať reziduálny charakter. Teda, nadväzujú na predvojnové štiepenie.

Iným problematickým aspektom aplikácie teórie je skutočnosť, že v šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia došlo v západných demokraciách k významnému oslabeniu voličskej identifikácie sa s politickými stranami, resp. že značná časť voličov opustila svoju stabilnú politickú afiliáciu (dealignment). To otvorilo cestu novým stranám, nižšej stabilite stranického systému a vyššej volatilitite. Je zrejmé, že v dnešnej dobe, a to ani v Západnej Európe, nemajú stranícke systémy identickú podobu ako v minulosti. Johnston (2014) považuje za najväčší nedostatok teórie pri jej aplikovaní vo volebno-geografickom výskume skutočnosť, že teória neobsahuje mechanizmus pre zmeny vyplývajúce z „dealignmentu“ a fluktuácie voličov.

Teória konfliktných línií bola neskôr rozvinutá o ďalšie línie. Inglehart (2008) na základe úspechu zelených strán v západnej Európe navrhol rozšírenie o líniu materializmus-postmaterializmus. Dunleavy (1979) hovorí o vznikajúcom štiepení na línií súkromný sektor-verejný sektor. Lijphart (1984) zase navrhuje línie na osi zástancov a odporcov súčasného režimu a osi zástancov a odporcov európskej integrácie. Hloušek a Kopeček (2004) navrhli pre postkomunistické európske stranícke systémy aj ďalšie špecifické línie, ako napríklad komunizmus-antikomunizmus či nacionalistickú (resp. etnicko-národnostnú) konfliktnú líniu, ktorá sa objavila po páde komunistických režimov v krajinách s prítomnými národnostnými menšinami, vrátane Slovenska.

Prihliadajúc na nedostatky aplikácie teórie konfliktných línií na územie Slovenska, budeme v tomto článku pracovať s líniami, ktoré sú v slovenskej spoločnosti zreteľne prítomné a zároveň ich má zmysel skúmať na území mesta. Ide o línie centrum-periféria (alebo nacionalistická konfliktná línia), cirkev-štát a vlastníci-pracujúci (pravica-ľavica). Posledné parlamentné voľby naznačili, že na Slovensku sa možno rodí aj línia o podobu režimu, resp. o európsku integráciu a to v úspechu Ľudovej strany Naše Slovensko. Táto línia však ešte nie je dostatočne preskúmaná a tiež nie je jasné, ako operacionalizovať nezávislé premenné. Z tohto dôvodu do analýzy zaradená nebude.

V analýze je skúmaným prípadom administratívne územie Košíc, pričom analytickými jednotkami sú okrsky a mestské časti. Skúmajú sa voľby do Národnej rady v roku 2016 a strany, ktoré na národnej úrovni získali aspoň päť percent platných hlasov. V deskriptívnych častiach analýzy sú identifikované

územia volebnej podpory⁵ jednotlivých subjektov (analytická jednotka: okrskov) a v explanačných častiach je variabilita volebnej podpory politických strán vysvetľovaná aplikáciou vyššie opísaných teoretických predpokladov pomocou údajov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011 (SODB) (analytická jednotka: mestská časť). V prípade nových⁶ subjektov sa pokúšame aj o vysvetlenie pomocou podpory ostatných strán v parlamentných voľbách 2012 (analytická jednotka: okrskov). Pri subjektoch, ktoré kandidovali aj vo voľbách 2010 a 2012 identifikujeme tiež územie stabilnej volebnej podpory (analytická jednotka: okrskov).

Vzhľadom k premenlivosti volebných okrskov v čase, muselo dôjsť k agregácii niektorých volebných okrskov tak, aby boli medzi voľbami komparabilné⁷. Všetky analytické jednotky majú v analýze rovnakú váhu.

Operacionalizáciu jednotlivých konceptov už v minulosti navrhli Madleňák (2011), Pink et al. (2012) a Kerekes (2016). Nové voľby však priniesli také výsledky, že operacionalizáciu konceptov bolo nutné upraviť – zaradiť nové subjekty. Subjekty boli do jednotlivých konceptov radené podľa ich vlastnej profilácie; a teda, podľa toho, ako sa predmetné partaje sami radia na osi pravica-ľavica, či vyzdvihujú rolu cirkvi v štáte, resp. či sa odkazujú na kresťanské princípy alebo, naopak, volajú po sekularizácii a nakoniec, či obhajujú národné pozície. Konceptualizácia a operacionalizácia bola tiež podporená expertnými stanoviskami z Chapel Hill Expert Survey (CHES). (Bakker et al. 2015)

Na stranu centra v rámci nacionalistickej konfliktnej línie sme zaradili Smer-SD a SNS, nakoľko obe strany v minulosti proklamovali svoju národnú pozíciu s dôrazom na štát. Na perifériu bol zaradený MOST-HÍD ako reprezentant národnostných menšín⁸. V rámci línie cirkev-štát boli na stranu cirkvi zaradené subjekty proklamujúce svoju kresťanskú pozíciu a na stranu

⁵ Územie volebnej podpory sa identifikuje tak, že sa jednotlivé skúmané územia zoradia zostupne podľa relatívnej volebnej podpory a následne sa zhora nadol sčítavajú absolútne výsledky až kým kumulatívny počet neprekročí 50% z celkového počtu hlasov pre stranu na danom území. Tieto okrsky predstavujú územie volebnej podpory. Obdobne možno postupovať s 25% a identifikuje sa tak územie supervolebnej podpory. Územie, kde sa volebná a supervolebná podpora prekrýva vo viacerých časových radoch, predstavujú územie stabilnej volebnej a supervolebnej podpory. (Jehlička – Sýkora 1991)

⁶ Na ĽSNS sa pre účely analýzy nazerá ako na nový subjekt z dôvodu marginálnej volebnej podpory v predošlých voľbách.

⁷ Pre regresnú analýzu, v ktorej sa vysvetľovala podpora nových subjektov podporou ostatných subjektov v roku 2012, došlo k agregácii dvoch okrskov v Barci, štyroch na Juhu, dvoch na Pereši a v Ťahanovciach a k agregácii celého Sídlička Ťahanovce. Pre identifikáciu stabilnej volebnej podpory v rokoch 2010 až 2016 došlo tiež k agregácii okrskov v Myslave, Vyšnom Opátskom a dvoch okrskov v Šaci.

⁸ V prieskume CHES dosiahol Smer-SD na ose podpore(0)/nepodpore(10) práv etnických menšín priemernú hodnotu 7,31, SNS hodnotu 10 a MOST-HÍD hodnotu 1. Na ose podpory kozmopolitnej(0)/nacionalistickej(10) koncepcie spoločnosti dosiahol Smer-SD 6,79, SNS 9,93 a MOST-HÍD 3,79. (Bakker et al. 2015)

štátu SaS ako zástanca sekularizácie⁹. Na línii vlastníci-pracujúci boli strany zaradené podľa svojej vlastnej profilácie na osi ľavica-pravica¹⁰.

Tabuľka č. 1: **Operacionalizácia konceptov**

Koncept	Relatívna volebná podpora	Nezávislé premenné (SODB)
Centrum	SNS, Smer-SD	Podiel obyvateľov s maďarskou a slovenskou národnosťou
Periféria	MOST-HÍD	
Cirkev	KDH, SNS, ĽSNS	Podiel veriaceho obyvateľstva (rímskokatolícke, gréckokatolícke, evanjelické, pravoslávne a bez vyznania)
Štát	SaS	
Pracujúci	SMER	Podiel nezamestnaných, podiel dôchodcov a podiel podnikateľov ¹¹
Vlastníci	SaS, MOST-HÍD, Sme rodina, Sieť	

Zdroj: vlastné spracovanie na základe Madleňák (2011), Pink et al. (2012), Kerekes (2016) a CHES

Z uvedenej operacionalizácie a teoretických predpokladov vyplýva, že s nárastom podielu obyvateľov s maďarskou národnosťou (poklesom so slovenskou) bude klesať podpora SNS a Smeru-SD a rásť podpora MOSTa-HÍD a naopak. Ďalej, že s nárastom veriaceho obyvateľstva na území (s poklesom bez vyznania) bude rásť podpora KDH, SNS, ĽSNS a klesať podpora SaS a naopak. Nakoniec, že s nárastom podielu nezamestnaných a podielu dôchodcov a s poklesom podielu podnikateľov na území bude rásť podpora Smeru-SD a klesať podpora SaS, MOSTa-HÍD, strany Sme Rodina a Sieť a naopak.

Operacionalizácia konceptov vychádzajúca z teórie konfliktných línii prebehla na úrovni mestských častí z dôvodu dostupnosti dát zo SODB najnižšie iba na tejto úrovni agregácie. V ostatných častiach text pracuje s dátami agregovanými na úrovni volebných okrskov. Volebné dáta a dáta o socio-ekonomickej štruktúre obyvateľstva poskytol Štatistický úrad Slovenskej republiky. Informáciu o určení volebných okrskov poskytli jednotlivé mestské časti na základe infožiadosti.

Článok na skúmanie vzťahov a súvislostí využíva viacnásobnú regresnú analýzu, ktorej výsledkom je model, resp. funkcia závislej premennej na nezávislých. (Hendl 2006; Field 2009) Túto funkciu možno matematicky zapísať ako: $v = \alpha + \beta_1 s_1 + \beta_2 s_2 + \beta_3 s_3 \dots + \beta_n s_n$; kde v je relatívna volebná podpora politickej strany (závislá premenná) a s je socio-demografická

⁹ V prieskume CHES dosiahla SaS na ose odmietania(0)/podpore(10) náboženských princípov v politike hodnotu 1,17. KDH 9,21 a SNS 8,14. (Bakker et al. 2015) ĽSNS nebola do prieskumu zaradená.

¹⁰ Podľa prieskumu CHES dosiahol Smer-SD na ideologickej ose ľavica(0)/pravica(10) hodnotu 3,69. SaS 7,28; MOST-HÍD 6,21 a Sieť 7,07. V otázke zaradenia na ose ľavica(0)/pravica(10) z ekonomického hľadiska dosiahol Smer-SD hodnotu 2,57, SaS 8,57; MOST-HÍD 6,35 a Sieť 7,16. (Bakker et al. 2015) Partaj Sme rodina nebola do prieskumu zaradená.

¹¹ Podľa členenia SODB – podiel príjemcov kapitálových príjmov. Podrobnejšie členenie ekonomickej aktivity nie je dostupné na požadovanej úrovni agregácie.

premenná. Následne α je konštanta, v ktorej lineárna priamka pretína ypsilonovú os a β je sklon lineárnej priamky. Z toho vyplýva, že práve hodnota β (alebo „B“) vypovedá, „o koľko“ sa zmení hodnota závislej premennej (v), ak sa zmení hodnota nezávislej (s) o jednu jednotku.

V regresných modeloch je tiež nutné sledovať hodnotu r^2 , čo predstavuje index determinácie. Tento index vyjadruje podiel vysvetlenej variability v modeli na celkovej pozorovanej variabilite. Čím vyšší je tento podiel, tým silnejší je daný model. (Hendl 2006; Field 2009)

Je nevyhnutné pripomenúť, že analýza čelí istým výskumným limitom, ktoré vychádzajú z povahy a dostupnosti dát. Jedným z nich je agregovanosť dát; a teda o pozorovaných javoch nie je možné uvažovať ako o javoch na individuálnej úrovni, ale ako o javoch, ktoré sa prejavujú na určitých územných celkoch (tzv. ekologický klam). Ďalším významným limitom je príliš malý počet prípadov pre regresnú analýzu pri skúmaní asociácií socio-ekonomickej štruktúry obyvateľstva s volebnými výsledkami. Limitom vyplývajúcim z dát je tiež nedostatočné naplnenie normálovej distribúcie hodnôt v rámci niektorých premenných. Vyššie opísané nedostatky však nie sú prekážkou analýzy, ale predstavujú limity, ktoré je nutné pri interpretácii zistení vziať v úvahu¹².

Do regresných modelov boli zaradené aj iné premenné zo SODB, ktoré by mohli mať potenciál vysvetľovať podporu. Ide napríklad o vzdelanostnú skladbu. Následne boli z modelov vylučované tie premenné, ktoré v nich spôsobovali vysokú multikolinearitu (meraná VIF koeficientom).

Analýza

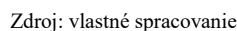
Volebná účasť

Priestorová variabilita volebnej účasti meraná variačným koeficientom 1,45. Najnižšia volebná účasť, 6,02%, bola v okrsku číslo 1 na Luníku IX. Naopak, najvyššia, 70%, v okrsku 31 v mestskej časti Západ.

Kartogram 1 ponúka priestorové rozloženie relatívnej volebnej účasti. Výrazne nízku volebnú účasť možno pozorovať v oboch okrskoch na Luníku IX. K nadpriemernej volebnej účasti skôr inklinujú predmestské (suburbánne) časti mesta, hoci aj na sídliskách sa vyskytujú okrsky s vyššou volebnou účasťou (napr. na Sídlišku KVP, Západe či Sídlišku Ťahanovce). Pomer relatívnej volebnej účasti v rokoch 2016 a 2012 vykresľuje kartogram 2.

¹² Modelovanie lineárnej funkcie je možné aj s malým množstvom prípadov; minimálny počet prípadov nie je podmienkou regresie. Dosiahnutie určitého množstva prípadov sa spravidla vyžaduje pre dosiahnutie štatistickej signifikantnosti pri usudzovaní z výberovej vzorky. Nakoľko však naša analýza nepracuje s výberovou vzorkou, ale s dátami za celú skúmanú populáciu, nie je pre usudzovanie nutné dosiahnutie štatistickej signifikantnosti. Malý počet prípadov je limitom analýzy predovšetkým kvôli malej fragmentovanosti dát a tým zvyšujúcej sa pravdepodobnosti ekologickej chyby.

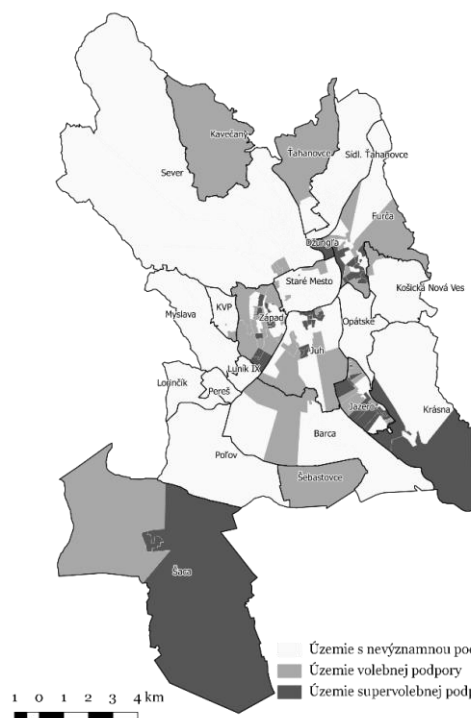
Kartogram 2: Zmena volebnej účasti 2016 – 2012

Smer – sociálna demokracia

V kartograme 3 je zobrazené územie volebnej podpory strany Smer-SD. Z kartogramu je zrejmé, že územie volebnej podpory strany sa rozprestiera na niektorých predmestských častiach (Kavečany, Šaca, Ťahanovce, Košická Nová Ves, Krásna, Šebastovce, Barca, Šaca) a tiež na panelových sídliskách so staršou zástavbou (Západ, Nad Jazerom, Sídlisko Dargovských Hrdinov). Naopak, strana nemá významnú podporu v predmestských častiach, ktoré sa nachádzajú bližšie k centru a na sídliskách s novšou zástavbou. Kartogram 4 zase zobrazuje územie stabilnej volebnej podpory v rokoch 2010 až 2016. Je zrejmé, že bašty podpory strany ležia na územiach starších sídlisk (Západ, Nad Jazerom či Dargovských Hrdinov), ale tiež v predmestských častiach na juhu mesta (Šaca, Šebastovce, Krásna).

Kartogram 3: Územie volebnej podpory – Smer-SD

Zdroj: vlastné spracovanie

Kartogram 4: Územie stabilnej volebnej podpory – Smer-SD

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 2: Regresný model – Smer-SD

Nezávislá premenná	B
Konštanta	31,82
Nezamestnaní	-1,003
Dôchodcovia	0,251
Podnikatelia	0,056
Pravoslávni veriaci	3,534
Maďarská národnosť	0,088
Vysokoškolsky vzdelaní	-0,758

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,83$

Tabuľka č. 2 ponúka regresný model strany vysvetľujúci priestorovú variabilitu volebnej podpory strany pomocou variability premenných o sociálno-

demografickej skladbe obyvateľov. Najsilnejšou pozitívnou vysvetľujúcou premennou sa javí byť podiel pravoslávne veriaceho obyvateľstva¹³, kde s nárastom podielu tejto sociálnej skupiny na území o jednu percentuálnu jednotku rastie podpora Smeru približne o 3,53 percentuálnej jednotky. Naopak, najsilnejšou negatívnou premennou sa javí podiel nezamestnaných. Podľa predstaveného regresného modelu nie je možné potvrdiť teoretické predpoklady a variabilitu podpory strany na území Košíc vysvetliť práve kompozitným prístupom

Sloboda a Solidarita

Sloboda a solidarita dosiahla v posledných parlamentných voľbách druhý najlepší výsledok po strane Smer-SD. V najslabšom okrsku získala 0 hlasov a vo svojom najsilnejšom 27,6% platných hlasov. Priestorová variabilita volebnej podpory dosiahla úroveň 0,25, čo je hodnota značne vyššia než u strany Smer-SD.

V kartograme 5 je zobrazené územie volebnej podpory Slobody a Solidarity. Toto územie má skôr dostredivé tendencie a je čiastočne v kontraste s územím volebnej podpory Smeru. Územie volebnej podpory SaS má tendenciu sa rozprestierať na predmestských častiach bližšie k centru (napr. Pereš, Vyšné Opátske, Myslava, Krásna), v Starom Meste a tiež na sídliskách s novšou panelovou zástavbou (napr. KVP či Ťahanovce). Územie so stabilnou volebnou podporou (zobrazené v kartograme 6) je evidentne menšie. Rozprestiera sa na územiach Sídliska KVP, Sídliska Ťahanovce a tiež v niekoľkých okrskoch niektorých centrálnych či predmestských častí. Ide napríklad o lukratívnu oblasť Pereš.

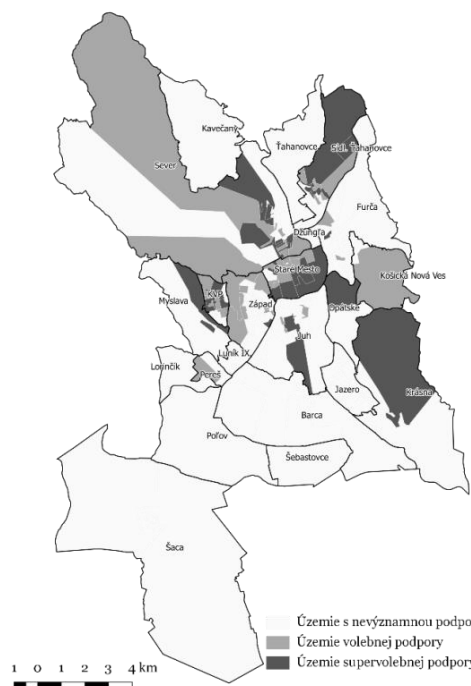
Tabuľka č. 3: **Regresný model – SaS**

Nezávislá premenná	B
Konštanta	-1,191
Nezamestnaní	0,097
Dôchodcovia	-0,193
Podnikatelia	0,548
Bez vierovyznania	0,160
Maďarská národnosť	-0,542
Vysokoškolsky vzdelaní	0,684

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,85$

¹³ Rímskokatolícky a gréckokatolícky veriace obyvateľstvo bolo z modelu vylúčené pre vysokú kolinearitu, pričom podiel pravoslávne veriaceho obyvateľstva mal vyššiu explanačnú silu.

Kartogram 5: Územie volebnej podpory – SaS

Zdroj: vlastné spracovanie

Kartogram 6: Územie stabilnej volebnej podpory – SaS

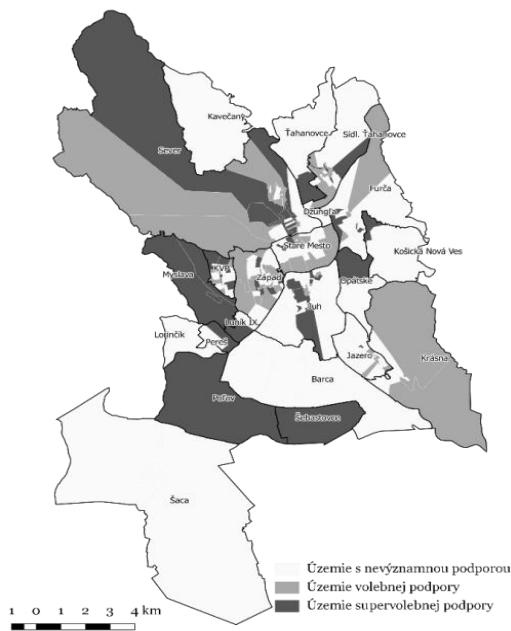
Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke č. 3 predstavený regresný model odhaduje, že najsilnejšou vysvetľujúcou premennou je podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva, kde s nárastom podielu tejto skupiny na území o jednu percentuálnu jednotku rastie podpora strany o 0,69 percentuálnej jednotky. Druhou najsilnejšou premennou je podiel podnikateľov na území (0,55). Naopak, najsilnejšia negatívna vysvetľujúca premenná sa javí byť podiel maďarského obyvateľstva. Podľa modelu, s nárastom podielu podnikateľov rastie podpora strany a s nárastom podielu dôchodcov klesá podpora strany. Premenná podiel nezamestnaných má slabý vplyv. Podiel obyvateľov bez vyznania má síce slabý koeficient, ale pozitívny. Z uvedeného vyplýva, že priestorovú variabilitu podpory strany možno čiastočne, ale nie úplne presvedčivo, vysvetliť kompozitným prístupom.

OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti – NOVA

Hnutie OĽaNO získalo vo svojom najslabšom okrsku 4,32% a najsilnejšom 20,33%. Priestorová variabilita strany mala hodnotu 0,15, čo predstavuje obdobnú priestorovú variabilitu ako u strany Smer-SD.

Kartogram 7: Územie volebnej podpory – OĽaNO

Zdroj: vlastné spracovanie

Územie volebnej a supervolebnej podpory hnutia zobrazuje kartogram 7. Na ňom nie sú pozorovateľné výrazné zhľuky alebo priestorové charakteristiky, ako to bolo u predošlých dvoch strán. Územie s volebnou alebo supervolebnou podporou či územie bez výraznejšej podpory sa nachádza v obdobných typoch zástavby. Takéto rozloženie podpory môže vychádzať z nie úplne jasne definovaných voličských segmentov a slabých väzieb so sociálnymi skupinami. Koniec koncov to korešponduje s volebnou politikou hnutia.

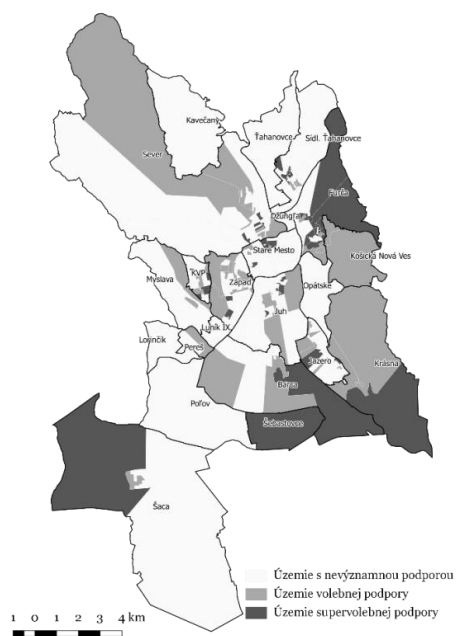
Tabuľka č. 4: Regresný model – OĽaNO

Nezávislá premenná	B
Konštanta	21,835
Nezamestnaní	-0,168
Dôchodcovia	0,102
Podnikatelia	-0,217
Rímskokatolícki veriaci	-0,050
Maďarská národnosť	-1,108

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,26$

Slovenská národná strana

Kartogram 8: Územie volebnej podpory – SNS

Kartogram 9: Územie stabilnej volebnej podpory – SNS

Zdroj: vlastné spracovanie

Sociológia 50, 2018, č. 1

zobrazená na kartograme 9, zaberajú národnári pomerne malé územie. Stabilná volebná podpora v rokoch 2010-2016 leží v niektorých okrskoch na Severe, Sídlišku KVP, Západe, Furči, tiež v Košickej Novej Vsi, Krásnej a Sídlišku nad Jazerom.

Tabuľka č. 5: Regresný model – SNS

Nezávislá premenná	B
Konštanta	9,111
Nezamestnaní	-0,154
Dôchodcovia	0,000
Podnikatelia	-0,052
Rímskokatolícki veriaci	-0,024
Maďarská národnosť	-0,607
Vysokoškolsky vzdelaní	0,039

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,67$

Z tabuľky č. 5 je evidentné, že najsilnejšia negatívne vysvetľujúca premenná je podiel obyvateľov hlásiacich sa k maďarskej národnosti. S nárastom podielu maďarského obyvateľstva na území o jednu percentuálnu jednotku klesá podľa modelu podpora SNS o 0,6 percentuálneho bodu. Model podporuje predpoklad na línii centrum-periféria; na línii cirkev-štát však nie. Priestorovú variabilitu SNS tak možno podľa modelu teoreticky vysvetliť len konfliktom medzi centrom a perifériou.

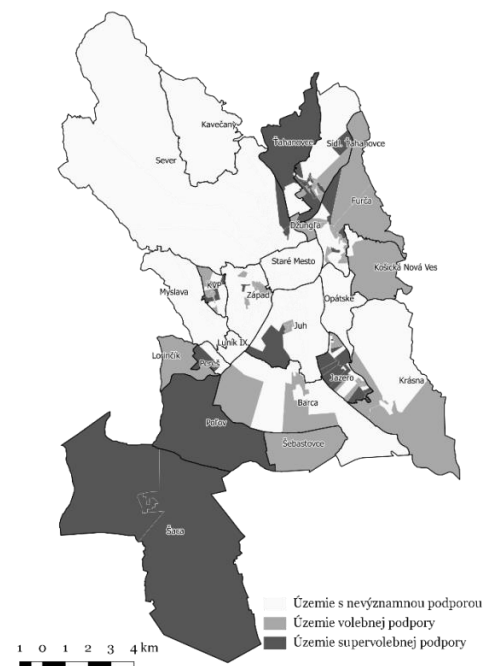
Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko

Ľudová strana Naše Slovensko nezískala vo svojom najslabšom okrsku ani hlas a v najsilnejšom podporu 15,4%. Variabilita volebnej podpory hnutia na území Košíc je 0,33 – najvyššia z vyššie analyzovaných subjektov.

Kartogram 10 ponúka územie volebnej podpory ĽSNS. Podpora ĽSNS má skôr odstredivé tendencie a rozprestiera sa na vzdialenejších predmestských oblastiach (napr. Šaca, Poľov, Šebastovce, Lorinčík, Krásna, Košická Nová Ves, Ťahanovce) a tiež činžových sídliskách. Naopak, predmestské časti bližšie k centru a centrum mesta sú skôr bez výraznejšej podpory.

Tabuľka č. 6 predstavuje regresný model vysvetľujúci variabilitu podpory pomocou variability vybraných sociálnych charakteristík obyvateľov. Takmer so všetkými premennými má podpora ĽSNS negatívny vzťah, pričom najsilnejší je s podielom nezamestnaných a ďalej s podielom vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva na území. Výrazne slabý vzťah s podielom veriacich znemožňuje vysvetliť variabilitu podpory ĽSNS na línii cirkev-štát. Konštanta je však v modeli posadená príliš vysoko, predovšetkým v porovnaní s priemernou hodnotou podpory strany na území.

Kartogram 10: Územie volebnej podpory – ĽSNS

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 6: **Regresný model – ĽSNS** (socio-demografické premenné)

Nezávislá premenná	B
Konštanta	23,84
Nezamestnaní	-0,622
Dôchodcovia	-0,125
Podnikatelia	0,014
Rímskokatolícki veriaci	-0,030
Maďarská národnosť	-0,435
Vysokoškolský vzdelaný	-0,458

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,81$

V tabuľke č. 7 môžeme sledovať regresný model vysvetľujúci variabilitu podpory ĽSNS pomocou variability podpory relevantných strán na území Košíc v parlamentných voľbách v roku 2012. Najvýraznejší pozitívny vzťah je možné sledovať s podporou SNS (0,22) a naopak, najvýraznejší negatívny, s podporou SMK-MKP (-0,58). Môžeme tak odhadovať, že s nárastom podpory SMK-MKP na území o jednu percentuálnu jednotku klesá podpora ĽSNS o 0,58 percentuálnej jednotky.

Tabuľka č. 7: **Regresný model – ĽSNS** (podpora ostatných strán v t-1)

Nezávislá premenná	B
Konštanta	9,413
KDH	-0,016
SNS	0,220
OLaNO	0,111
SaS	0,027
Smer-SD	-0,011
MOST-HÍD	-0,005
SDKÚ-DS	-0,331
SMK-MKP	-0,582

Zdroj: vlastné spracovanie, N=175, $r^2=0,42$

SME RODINA – Boris Kollár

Podpora strany Borisa Kollára sa na území Košíc pohybovala od nuly v najslabších okrskoch po 15,35% v najsilnejšom okrsku. Priestorová variabilita na hodnote 0,31 sa podobá variabilite ĽSNS.

Územie volebnej podpory Sme rodina zobrazuje kartogram 11. Je zjavné, že nové hnutie sa podpore teší na sídliskách a tiež na niektorých vzdialenejších predmestských častiach, ako napr. industriálna Šaca, Kavečany, Šebastovce, Krásna či Ťahanovce. Celkovo má územie volebnej podpory nového parlamentného subjektu skôr odstredivé tendencie.

Tabuľka č. 8: **Regresný model – Sme rodina** (socio-demografické premenné)

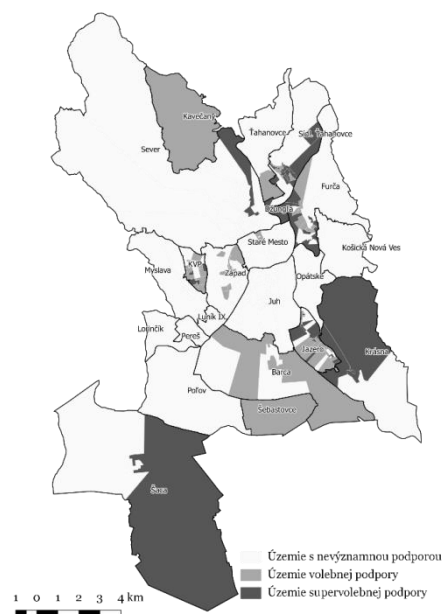
Nezávislá premenná	B
Konštanta	13,108
Nezamestnaní	-0,359
Dôchodcovia	-0,080
Podnikatelia	0,003
Pravoslávni veriaci	2,031
Maďarská národnosť	-0,907
Vysokoškolsky vzdelaní	-0,100

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,76$

V tabuľke č. 8 je regresný model pre stranu Sme rodina, v ktorom možno sledovať vyšší koeficient s podielom pravoslávne veriacich a tiež negatívny koeficient s podielom maďarského obyvateľstva. Podľa modelu tak môžeme odhadovať, že s nárastom pravoslávne veriaceho obyvateľstva o jednu jednotku rastie podpora strany o dve percentuálne jednotky a s nárastom maďarského obyvateľstva klesá podpora približne o jednu jednotku. Model, hoci slabo,

podporuje zaradenie strany Sme rodina na línii vlastníci-pracujúci. Podľa odhadu, s nárastom podielu dôchodcov a nezamestnaných na území klesá podpora subjektu.

Kartogram 11: Územie volebnej podpory – Sme rodina

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 9: Regresný model – Sme rodina (podpora ostatných strán v t-1)

Nezávislá premenná	B
Konštanta	9,889
KDH	-0,112
SNS	0,229
OLaNO	0,152
SaS	0,088
Smer-SD	0,004
MOST-HÍD	-0,075
SDKÚ-DS	-0,264
SMK-MKP	-0,535

Zdroj: vlastné spracovanie, N=175, $r^2=0,4$

V tabuľke č. 9 je regresný model, v ktorom sú vysvetľujúce premenné podpory strán vo voľbách v roku 2012. Ako najsilnejšie záporne vysvetľujúce

premenné sa javia podpora SMK-MKP (-0,54) a podpora SDKÚ-DS (-0,26). Ako kladne vysvetľujúce premenné podpora SNS (0,23) a OĽaNO (0,15). Môžeme tak odhadovať, že tam, kde v roku 2012 rástla podpora SNS o jednu jednotku, rástla podpora Sme rodina v roku 2016 o 0,23 percentuálnej jednotky.

MOST-HÍD

Jediná národnostne orientovaná strana v tejto analýze získala na území Košíc vo svojom najslabšom okrsku 2,45% a v najsilnejšom 38,73%. Veľký rozsah medzi najnižšou a najvyššou podporou má za následok aj najvyššiu hodnotu variačného koeficientu – 0,52. Za touto mierou variability stojí vysoká relatívna podpora na Luníku IX, kde zároveň bola výrazne nízka volebná účasť.

Územie volebnej podpory MOSTa-HÍD je zobrazené na kartograme 12. Je očividné, že „baštou“ strany je centrum mesta s pôvodnou a historickou zástavbou. Strana má tiež podporu v okolí centra mesta, avšak na jeho okraji je už podpora nevýznamná. Podpora MOSTa-HÍD má tak v Košiciach skôr dostredivé tendencie. Územie stabilnej volebnej podpory neprekvapivo leží v samom srdci mesta a jeho tesnom okolí. Ide o okrsky v mestských častiach Staré Mesto, Juh, Západ a Sever.

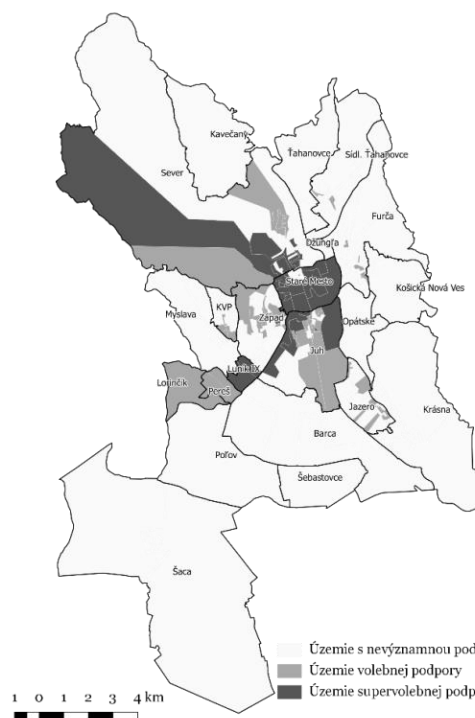
Regresný model predstavený v tabuľke č. 10 korešponduje s teoretickým predpokladom – podpora MOSTa-HÍD na území rastie spolu s podielom maďarského obyvateľstva a to koeficientom 5,15. Je však potrebné podotknúť, že konštanta v modeli má v porovnaní s priemernou podporou strany výrazne vysokú zápornú hodnotu. Model tak odhaduje, že podpora strany je na území s absenciou maďarského obyvateľstva -21,7%, čo je v realite nemožné. Môžeme ale konštatovať, že priestorovú variabilitu podpory strany na území mesta je možné vysvetliť pomocou línie centrum-periféria.

Tabuľka č. 10: Regresný model – MOST-HÍD

Nezávislá premenná	B
Konštanta	-21,706
Nezamestnaní	1,078
Dôchodcovia	-0,102
Podnikatelia	0,017
Rímskokatolícki veriaci	0,234
Maďarská národnosť	5,148
Vysokoškolsky vzdelaní	0,006

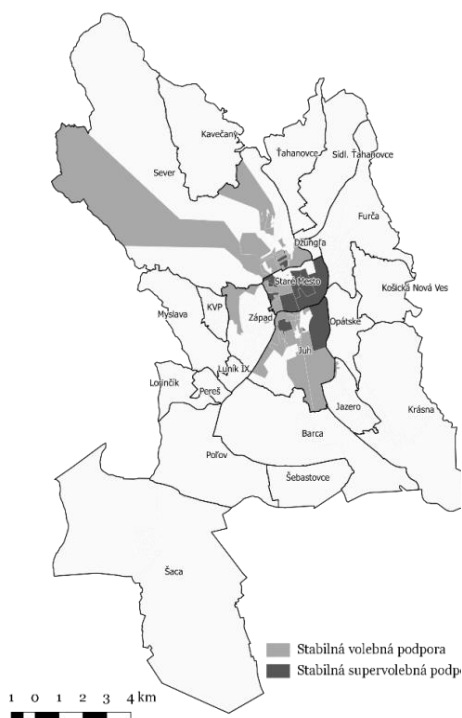
Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,89$

Kartogram 12: Územie volebnej podpory – MOST-HÍD

Zdroj: vlastné spracovanie

Kartogram 13: Územie stabilnej volebnej podpory – MOST-HÍD

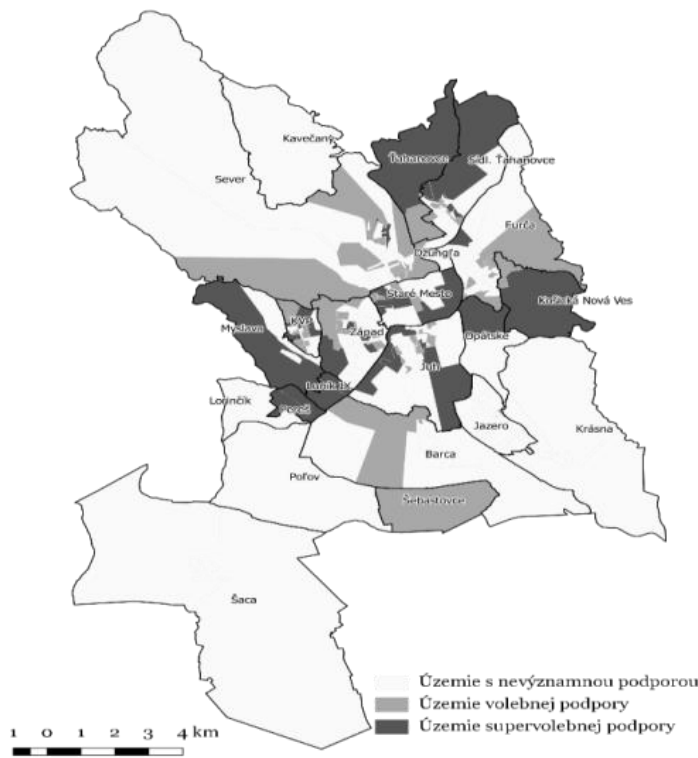
Zdroj: vlastné spracovanie

Siet'

Poslednou analyzovanou stranou v tomto článku je nový subjekt Siet'. Siet' na území Košíc získala v najslabšom okrsku 4,5% a v najsilnejšom 23,24%. Miera priestorovej variability – 0,25.

Územie volebnej podpory Siete je vizualizované na kartograme 14. Má skôr dostredivé tendencie a strana sa teší podpore v niektorých sídliskových oblastiach (napr. KVP, Západ, Ťahanovce, Furča), tiež v centre mesta a na predmestských oblastiach bližšie k centru (napr. Ťahanovce, Vyšné Opátске, Košická Nová Ves, Myslava). Naopak, bez výraznej podpory ostávajú vzdialené predmestia ako napr. Kavečany, Šaca či Poľov. V kartograme, obdobne ako u MOSTa-HÍD, je vidieť, že územie supervolebnej podpory Siete leží aj na území mestskej časti Luník IX. Na tomto sídlisku však bola výrazne nízka volebná účasť a tak strany MOST-HÍD a Siet' tam vykazujú pomerne vysoké hodnoty relatívnej podpory.

Kartogram 14: Územie volebnej podpory – Siet'

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka č. 11: **Regresný model – Siet'** (socio-demografické premenné)

Nezávislá premenná	B
Konštanta	-2,278
Nezamestnaní	0,572
Dôchodcovia	-0,066
Podnikatelia	0,032
Rímskokatolícki veriaci	0,031
Maďarská národnosť	0,498
Vysokoškolsky vzdelaní	0,283

Zdroj: vlastné spracovanie, N=22, $r^2=0,76$

Tabuľka č. 12: **Regresný model – Siet'** (podpora ostatných strán v t-1)

Nezávislá premenná	B
Konštanta	29,500
KDH	-0,174
SNS	-0,446
OLaNO	-0,286
SaS	-0,288
Smer-SD	-0,289
MOST-HÍD	-0,255
SDKÚ-DS	-0,124
SMK-MKP	0,147

Zdroj: vlastné spracovanie, N=175, $r^2=0,37$

Podľa regresného modelu strana Siet' najrýchlejšie rastie s rastom podielu maďarského obyvateľstva, kde s nárastom podielu tejto sociálnej skupiny o jednu percentuálnu jednotku rastie podpora Siete o približne polovicu percentuálnej jednotky. Model však neumožňuje vysvetliť priestorovú variabilitu volebnej podpory Siete kompozitným prístupom pomocou línie pravica-ľavica.

Posledná tabuľka predstavuje regresný model vysvetľujúci priestorovú variabilitu podpory Siete pomocou variability podpor ostatných strán vo voľbách v roku 2012. Najsilnejší negatívny koeficient pozorujeme pri Slovenskej národnej strane; naopak, jediný pozitívny, ale slabý koeficient pri SMK-MKP. Väčšinou negatívne a slabé koeficienty však nedovoľujú jednoznačné vysvetlenie priestorovej variability Siete týmto modelom.

Diskusia a záver

Košice sú z hľadiska historického a socio-kultúrneho veľmi zaujímavé mesto. Dynamika, akou sa mesto sociálne a kultúrne premieňalo a politické premeny, ktoré si mesto pamätá, dávajú tušiť, že jeho skúmanie z volebno-geografického hľadiska môže byť obohacujúce. Mesto, ktoré bolo ešte donedávna takmer výlučne maďarsky hovoriace, významne ovplyvnili migračné vlny a sprevádzajúci populačný boom, ktoré mesto transformovali na slovensky hovoriace. Táto skutočnosť sa zreteľne ukazuje aj na rozložení volebnej podpory maďarského MOSTa-HÍD, ktorého podpora sa koncentruje v jadre mesta a jeho bezprostrednom okolí. V častiach mesta, ktoré boli zastavané v neskoršom období, sa už tešia podpore nemaďarské strany. Z toho, ale aj z predstavených regresných modelov vyplýva, že etnicko-národnostná konfliktná línia, resp. centrum-periféria dominuje v geopriestore Košíc. Je zrejmé, že podpora MOSTa-HÍD je

naviazaná na maďarské obyvateľstvo. Touto konfliktnou líniou sa podarilo čiastočne vysvetliť aj podporu SNS.

Z hľadiska priestorovej variability majú najrovnomernejšie rozloženie podporu strany Smer-SD a OĽaNO-NOVA (variačný koeficient = 0,15). Na druhej strane stojí podpora MOSTa-HÍD, ktorej variačný koeficient na území Košíc je 0,52. Podpora maďarskej strany tak patrí k priestorovo najnerovnomernejším rozloženým, a je to dané predovšetkým koncentráciou podpory v historickom centre mesta.

Línie vlastníci-pracujúci a cirkev-štát nie sú výrazne prítomné v rozložení volebnej podpory v Košiciach. Nepodarilo sa nimi jednoznačne vysvetliť ani podporu inak stabilných a etablovaných subjektov ako Smer-SD či SaS. Na línii cirkev-štát sa tiež nepodarilo vysvetliť podporu ĽSNS.

Zaujímavé sú tiež koeficienty jednej z premenných charakterizujúcich konfliktnú líniu ľavica-pravica. Pri strane Smer-SD sa predpokladalo, že s podielom nezamestnaných na území porastie aj podpora pre Smer-SD. Efekt však bol výrazne opačný. Táto skutočnosť môže byť vysvetliteľná teóriou ekonomického hlasovania. Voliči v oblastiach s vyššou nezamestnanosťou tak mohli vytrestať Smer-SD za ich zlú ekonomickú situáciu, vzhľadom na to, že Smer-SD bola v čase volieb jedinou vládnu stranou. S tým ďalej môže súvisieť pozitívny koeficient premennej nezamestnaní pri podpore MOST-HÍD a Siet'. V tomto kontexte je ale ťažko vysvetliteľný negatívny koeficient v súvislosti s ĽSNS či s hnutím Sme rodina. Je tiež nutné na tomto mieste poznamenať, že výsledky regresných modelov môžu byť poznamenané ekologickou chybou, ktorá je najzásadnejším metodologickým limitom tohto textu.

Medzi novými subjektami môžeme pozorovať, že variabilita podpory Sme rodina sa trochu profiluje na línii pravica-ľavica. Jej variabilita tiež vykazuje určitú, ale veľmi slabú súvislosť s podporou SNS a OĽaNO v roku 2012. Súvislosť s podporou týchto subjektov vykazuje aj variabilita podpory Kotlebovej ĽSNS.

Pri skúmaní sa tiež objavili isté dištinkcie medzi rôznymi časťami mesta. Ukazujú sa rozdiely vo volebných postojoch medzi centrom mesta a jeho okolím (napr. MOST-HÍD). Medzi predmestskými časťami a sídliskami (napr. Sme rodina). Ďalej tiež medzi predmestskými časťami bližšie k centru a ďalej od neho (napr. Smer-SD a SaS). Medzi panelovými sídliskami je zase možné pozorovať určité rozdiely v tom, kedy začala výstavba daných sídlisk (napr. Smer-SD a SaS).

Vyššie uvedené skutočnosti načrtávajú možnosť pokračovať vo volebno-geografickom výskume urbánnych oblastí iným spôsobom – konkrétne viac kvalitatívnym, skúmaním lokálnych kontextov, príp. uplatňovaním poznatkov z urbánnych štúdií, sociológie mesta a podobne.

Daniel Kerekes vyštudoval podnikový manažment a politológiu so zameraním na voľby a politický marketing. V súčasnosti pôsobí na Katedre politologie Fakulty sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne ako interný doktorand. Venuje sa predovšetkým volebnej geografii, voľbám a politickému marketingu.

LITERATÚRA

- BAHNA, M. – MAJO, J., 2012: Bratislava zblízka. Voľby '12 a '10. In: Krivý, V. (eds.): Slovenské voľby '12. Čo im predchádzalo, postoje a výsledky. Bratislava: Sociologický ústav SAV, s. 203-235.
- BAKKER, R. – EDWARDS, E. – HOOGHE, L. – JOLLY, S. – MARKS, G. – POLK, J. – ROVNY, H. – STEENBERGEN, M. – VACHUDOVA, M., 2015: 2014 Chapel Hill Expert Survey (Version 2015.1) [online]. Chapel Hill: University of North Carolina. [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <http://ches.web.unc.edu/>
- BORISYUK, G. – RALLINGS, C. – THRASHER, M. – KOLK, H., 2007: Voter Support for Minor Parties: Assessing the Social and Political Context of Voting at the 2004 European Elections in Greater London. *Party politics* 13, č. 6, s. 669-693.
- BROWN, M. – KNOPP, L. – MORRILL, L., 2005: The Culture Wars and Urban Electoral Politics: Sexuality, Race, and Class in Tacoma, Washington. *Political Geography* 24, č. 3, s. 267-291.
- COX, K., 1968: Suburbia and Voting Behavior in the London Metropolitan Area. *Annals of the Association of American Geographers* 58, č. 1, s. 111-127.
- DOWNS, A., 1957: An Economic Theory of Political Action in a Democracy. *Journal of Political Economy* 65, č. 2, s. 135-150.
- DUNLEAVY, P., 1979: The Urban Basis of Political Alignment: Social Class, Domestic Property Ownership, and State Intervention in Consumption. *British Journal of Political Science* 9, č. 4, s. 409-443.
- FIELD, A., 2009: *Discovering Statistics Using SPSS (and sex, drugs and rock 'n' roll)*. Los Angeles: Sage, 821 s.
- HENDL, J., 2006: *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 583 s.
- HLOUŠEK, V. – KOPEČEK, L., 2004: Konfliktní demokracie: moderní masová politika ve střední Evropě. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 228 s.
- HODGE, D. – STAEHELI, L., 1992: Social Relations and Geographic Patterns of Urban Electoral Behavior. *Urban Geography* 13, č. 4, s. 307-333.
- INGLEHART, R., 2008: Changing Values Among Western Publics from 1970 to 2006. *West european politics* 31, č. 1-2, s. 130-146.
- JEHLÍČKA, P. – SÝKORA, L., 1991: Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 – 1990). In: *Sborník České geografické společnosti* 96, č. 2, s. 81-95.
- JOHNSTON, R., 2014: Lipset and Rokkan Revisited: Electoral Cleavages, Electoral Geography, and Electoral Strategy in Great Britain. In: Johnston, R. – Shelley, F. – Taylor, P. (eds.): *Developments in Electoral Geography*. London: Routledge, s. 121-142.

- KEREKES, D., 2016: Volebná geografia mesta Košice: voľby do NR SR 2012 a voľby prezidenta 2014. Diplomová práca. Brno: Masarykova univerzita.
- KIADÓ, T., 2003: A történelmi Magyarország atlasza és adattára 1914. Pécs: Szegedi Kossuth Nyomda, 248 s.
- KRIVÝ, V. – FEGLOVÁ, V. – BALKO, D., 1996: Slovensko a jeho regióny: sociokultúrne súvislosti volebného správania. Bratislava: Nadácia Médiá, 414 s.
- KYLOUŠEK, J. – PINK, M. – ŠEDO, J., 2007: Volební mapa města Brna. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 183 s.
- ONDROUŠEK, J., 2013: Volební mapa Prahy: Prostorová diferenciace volebních výsledků a její zdroje. Brno. Diplomová práca. Masarykova univerzita.
- LANG, M., 2016: Volební geografie Brna. Brno. Diplomová práca. Masarykova univerzita.
- LEIB, J. – QUINTON, N., 2011: On the Shores of the “Moribund Backwater”?: Trends in Electoral Geography Research Since 1990. In: Warf, B. – Leib, J. (eds.): Revitalizing Electoral Geography. Burlington: Ashgate, s. 9-27.
- LIJPHART, A., 1984: Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries. New Haven: Yale University Press, 229 s.
- LIPSET, S. – ROKKAN, S., 1967: Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives. New York: Free Press, 554 s.
- MADLEŇÁK, T., 2011: Regionálna diferenciácia volebného správania sa obyvateľov na Slovensku v rokoch 1998 – 2010. Ostrava. Dizertačná práca. Ostravská univerzita v Ostravě.
- PINK, M. – EIBL, O. – HAVLÍK, V. – MADLEŇÁK, T. – SPÁČ, P. – VODA, P., 2012: Volební mapy České a Slovenské republiky po roce 1993: vzorce, trendy, proměny. Brno: CDK., 261 s.
- RALLINGS, C. – JOHNSTON, R. – THRASHER, M., 2004: Equalising Votes but Enabling Bias: The Electoral Impact of the 1977 and 1999 Ward Boundary Reviews in London. *Urban Studies*. 41, č. 7, s. 1367-1393.
- SIEGFRIED, A., 1913: Tableau politique de la France de l'ouest sous la troisième république: 102 cartes et croquis, 1 carte hors texte. Paris: Armand Colin.
- ŠKORPIL, J., 2008: Volební podpora politických stran: stav a vývoj ve vnitřní prostorové struktuře Pražského městského regionu v letech 1996 – 2006. Praha. Diplomová práca. Univerzita Karlova.
- TAYLOR, P. – JOHNSTON, R., 1979: Geography of Elections. London: Croom Helm, 528 s.
- THRIFT, N., 1983: On the Determination of Social Action in Space and Time. *Environment and Planning D: Society and Space* 1, č. 1, s. 23-57.
- WARF, B. – LEIB, J., 2011: Introduction. In: Warf, B. – Leib, J. (eds.): Revitalizing Electoral Geography. Burlington: Ashgate, s. 3-8.
- WĘCŁAWOWICZ, G. – JAROSZ, A. – ŚLESZYŃSKI, P., 1993: Wybory parlamentarne 1991 i 1993: In: Węclawowicz, G. – Księżak, J. – Jarosz, A. – Śleszyński, P. (eds.): Atlas Warszawy. Zeszyt 5. Warszawa: PAN IGiPZ, s. 1-96.
- Z histórie Košíc [online]. 2015: Magistrát mesta Košice. [cit. 2015-11-24]. Dostupné z: http://www.kosice.sk/clanok.php?file=history_z_hist_index.htm